

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

аксіологічного простору. Цінність, «вплетена в тканину» соціокультурної, мистецької і педагогічної дійсності, створює навколо неї певний культурний контекст. Стає перспективним вибудовування та осмислення суті і змісту аксіологічного простору, який необхідно розглядати в методологічному ракурсі – крізь призму моралі і духовності як форми суспільної свідомості (гносеологічний підхід), як особливого способу духовно-практичного осягнення світу (етичний і естетичний підхід), як регулятора поведінки (соціальний підхід).

У цьому аспекті важливого значення набуває навчальний курс «Педагогічна аксіологія», знання якої дають розуміння значущості аксіологічного мислення, аксіологічних принципів, аксіологічного підходу у дослідженні соціокультурних мистецьких феноменів. Осмислення ціннісних передумов пізнання підводить до необхідності формування нового погляду на ціннісне ставлення педагога-музиканта до мистецької дійсності як інтегративний феномен світопізнання і світоосмислення.

Висновки. Таким чином, пізнавальні цінності опосередковано впливають на формування педагогічного і художнього ідеалу, виявляються як пошук особистісних когнітивних смислів і значень на рівні мистецької теорії і практики. Таке розуміння категорії «цінності» дозволить визначити траєкторію розвитку аксіологічного мистецько-освітнього простору, розробити стратегію підготовки майбутніх педагогів-музикантів, здатних до роботи в режимі ціннісного, наукового і методологічного діалогу.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В.П. Інтеграція цінностей: педагогічний досвід Європи. Стаття перша. Велика Хартія Університетів. Вища освіта України. 2013. №1. С.5-11.
2. Tusheva V. V. Formation of the research culture of the future music teacher: monograph. Beau Bassin, Deutschland / Germany: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2023. 321 p.

ТЬОР Лариса Вікторівна

ІНТЕГРОВАННИЙ ПОТЕНЦІАЛ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ, ПРАКТИК УСВІДОМЛЕНOSTІ ТА АРТ- ТЕРАПІЇ У ФОРМУВАННІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ.

У сучасному світі хронічний стрес, інформаційне перевантаження та психологічна нестабільність вимагають інтеграції когнітивних і психоемоційних практик для підтримки ментального здоров'я. Критичне мислення, майндфулнес і арт-терапія формують комплексний підхід, який сприяє розвитку усвідомленості, емоційної регуляції та здатності до адаптивного прийняття рішень.

Аналіз сучасних українських і міжнародних досліджень демонструє, що синергія когнітивних, емоційно-регулятивних і творчо-експресивних підходів створює ефективну основу для розвитку адаптивності, метакогніції, емоційної стабільності та внутрішньої резильєнтності. Особлива увага приділяється можливостям інтеграції цих практик у сферу освіти, психологічного консультування та психосоціальної реабілітації.

Сучасні дослідження свідчать, що критичне мислення, mindfulness та арт-терапія зазвичай розглядаються окремо, хоча їх інтеграція може забезпечити значно вищий психотерапевтичний та освітній ефект. Саме тому актуальним є дослідження їх синергії як єдиної системи розвитку особистості.

Критичне мислення є однією з ключових метакомпетентностей ХХІ століття. Воно включає аналіз, оцінювання, інтерпретацію, рефлексію та самокорекцію мисленнєвих процесів. У психологічному вимірі критичне мислення виконує захисну функцію, оскільки дозволяє:

1. Виявляти когнітивні викривлення (catastrophizing, black-and-white thinking);
2. Протидіяти інформаційним маніпуляціям;
3. Формувати більш реалістичне сприйняття себе та світу;
4. Знижувати автоматизм негативних переконань.

З позиції когнітивно-поведінкової психології, критичне мислення виступає інструментом реструктуризації дисфункціональних схем.

Mindfulness визначається як свідоме, безоцінне спрямування уваги на досвід теперішнього. На відміну від суто когнітивного аналізу, усвідомленість формує здатність спостерігати внутрішні процеси без негайної реактивності. Доведено, що mindfulness:

1. Активує префронтальну кору;
2. Знижує гіперактивацію мигдалеподібного тіла;
3. Покращує увагу та концентрацію;
4. Зменшує рівень стресу, тривоги та депресивних симптомів

У поєднанні з критичним мисленням mindfulness створює баланс між аналізом і прийняттям: людина не лише оцінює думки, а й навчається не ототожнювати себе з ними.

Арт-терапія є психотерапевтичним методом, що використовує творчість як форму невербального самовираження та реконструкції внутрішнього досвіду. Особливість арт-терапії полягає у здатності працювати з досвідом, який складно вербалізувати, особливо у випадках травми.

Основні функції арттерапії:

1. Зовнішнє вираження внутрішніх конфліктів;
2. Символічне опрацювання травматичних переживань;
3. Розвиток емоційного інтелекту;
4. Відновлення цілісності Я-концепції.

В українських реаліях арт-терапія активно застосовується у роботі з військовими, переселенцями та дітьми, що пережили травматичний досвід.

Інтеграція трьох підходів дозволяє створити багаторівневу систему психологічної підтримки: Критичне мислення допомагає аналізувати внутрішні установки, переконання та зовнішню інформацію. Mindfulness стабілізує психоемоційний стан, формує навички присутності та знижує реактивність. Арт-терапія забезпечує творче опрацювання та трансформацію переживань. **Критичне мислення відповідає на питання «Що я думаю?», mindfulness — «Що я зараз відчуваю?», арт-терапія — «Як я можу це виразити й трансформувати?»**

Поєднання критичного мислення, практик усвідомленості та арт-терапії формує інноваційну міждисциплінарну модель розвитку психологічної стійкості. Її перевага полягає у комплексності: раціональний аналіз доповнюється емоційною стабілізацією та творчою інтеграцією досвіду. Такий підхід відповідає сучасним викликам і може стати ефективною основою для освітніх, психотерапевтичних та соціальних програм в Україні.

Отже, поєднання критичного мислення, практик усвідомленості та арттерапії доцільно розглядати не лише як теоретичну міждисциплінарну модель, а як практичну систему щоденного тренування психічної стійкості, когнітивної гнучкості та особистісної зрілості. У сучасних умовах інформаційного перевантаження, емоційного виснаження та високого рівня невизначеності критичне мислення перестає бути виключно академічною навичкою — воно стає інструментом психологічного самозахисту, здатністю розрізняти факти, інтерпретації, маніпуляції та власні автоматичні переконання.

Практичний розвиток критичного мислення найбільш ефективний тоді, коли він виходить за межі суто логічного аналізу та включає роботу з емоційною реактивністю, уважністю до власних мисленнєвих процесів і творчою рефлексією. Саме тому mindfulness і арт-терапія не є допоміжними компонентами, а підсилюють критичне мислення через формування внутрішньої паузи між стимулом і реакцією, розвиток спостереження за власними когнітивними схемами та здатність символічно переосмислювати досвід.

Розвиток критичного мислення є не лише освітнім завданням, а фундаментальною психогігієнічною практикою, що сприяє психологічній автономії, стресостійкості та зрілості особистості. У поєднанні з mindfulness критичне мислення набуває глибини через усвідомленість, а через арт-терапію — гнучкості та здатності трансформувати внутрішні конфлікти.

Таким чином, найбільш перспективною моделлю сучасного особистісного розвитку є щоденна практика, де людина навчається: **усвідомлювати → аналізувати → переосмислювати → діяти**. Саме ця послідовність створює основу для формування не лише інтелектуально компетентної, але й психологічно стійкої особистості, здатної ефективно функціонувати в умовах складного, мінливого світу.

Список використаних джерел:

1. Пометун О. І. Теорія і практика розвитку критичного мислення. — Київ: Освіта, 2018.
2. Вознесенська О. Л. Арттерапія в кризових станах. — Київ, 2019.
3. Максименко С. Д. Психологія особистості. — Київ: Центр учбової літератури, 2017.
4. Лушин П. В. Екологія особистісної кризи. — Кропивницький, 2016.
5. Kabat-Zinn, J. (2003). Mindfulness-Based Interventions in Context. Clinical Psychology.
6. Goyal, M. et al. (2014). Meditation Programs for Psychological Stress and Well-being. JAMA.

ТЮЛЬПА Тетяна Миколаївна

**ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ
ЗДОРОВ'Я ЯК МЕХАНІЗМ СОЦІАЛІЗАЦІЇ**

Творчий розвиток – одна з основ гармонійного становлення особистості. Творчість розвиває уяву, соціальні навички, допомагає дітям під час переживання кризових станів, допомагає перемогти комплекси. Разом з тим навколишній світ стрімко змінюється, змушуючи людей швидко адаптуватися до нових умов, змушує все частіше вдаватися до креативних та оперативних рішень ситуацій. Для того, щоб у особистості формувалося вміння нестандартно мислити, необхідно розвивати це з дитинства. І в цьому якраз і допомагає творчість. Розвиток креативності, творчих здібностей у будь-якому віці суттєво підвищує потенціал людини, забезпечуючи самореалізацію, прийняття себе, підвищення самооцінки, стимулює розвиток самостійності, ініціативи та активності, що забезпечує особистості розвиток своїх можливостей при наявності умов для творчого розвитку та самовираження.

У контексті нашого дослідження нам імпонує визначення поняття творчості, яке запропонував Е. Фромм: «Творчість – це здібність дивуватися і пізнавати, вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, це спрямованість на відкриття нового і здатність до глибокого усвідомлення свого досвіду» [2, с. 55]. Під творчістю ми розуміємо особливу здатність конструювати незвичайні ідеї відповідно до усвідомлюваного задуму або мети, що відрізняються від традиційного нормативного, програмного мислення, необхідні для швидкого вирішення проблемних ситуацій. Ця діяльність служить одним із базових показників людської сутності, оскільки саме творчі здібності характеризують людину, підкреслюючи перевагу та своєрідність її психіки. У дитячому віці творчість проявляється у різних видах діяльності: грі, конструюванні,

learning situations as a didactic tool for developing critical thinking of future teachers in leadership pedagogy classes	орієнтовані навчальні ситуації як дидактичний засіб розвитку критичного мислення майбутніх педагогів на заняттях із педвгогіки лідерства	
Liubov Tytarenko Critical thinking and adaptation of government officials under martial law	Титаренко Любов Критичне мислення та адаптація представників органів влади в умовах воєнного стану	363
Viktoriia Tusheva The sociological dimension of research in the context of art education	Тушева Вікторія Аксіологічний вимір дослідницького пошуку у контексті мистецької освіти	366
Larysa Tor The integrated potential of critical thinking, mindfulness practices, and art therapy in shaping psychological resilience.	Тьор Лариса Інтегрований потенціал критичного мислення, практик усвідомленості та арт-терапії у формуванні психологічної стійкості особистості.	369
Tetiana Tiulpa Creative development of children with disabilities as a mechanism of socialization	Тюльна Тетяна Творчий розвиток дітей з обмеженими можливостями здоров'я як механізм соціалізації	372
Inna Fedorova Creativity as a resource for innovative personal development: theory, practice, educational context	Федорова Інна Креативність як ресурс інноваційного розвитку особистості: теорія, практика, освітній контекст	376
Tetyana Furduj Game-based learning methods as a type of interactive technology	Фурдуй Тетяна Ігрові методи навчання як один із видів інтерактивних технологій	379
Liliia Khorishko Peculiarities of the formation of critical thinking among higher education students majoring in political science	Хорішко Лілія Особливості формування критичного мислення здобувачів вищої освіти зі спеціальності с2 політологія	382
Oksana Tsalapova Development of divergent thinking of future primary school teachers in the process of teaching the art educational field	Цалапова Оксана Розвиток дивергентного мислення майбутніх учителів початкових класів у процесі	384